

บทที่ 5

บทสรุป

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผู้วิจัยได้สรุปผลการวิจัยดังรายละเอียดต่อไปนี้

จุดมุ่งหมายของการศึกษา

เพื่อพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัยประกอบด้วย 3 ขั้นตอนดังนี้

1. ศึกษาข้อมูล แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสารงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์ผู้ทรงคุณวุฒิ โดยรวบรวมข้อมูลการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู รวมถึงศึกษาแนวคิดทฤษฎีที่นำมาใช้ในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน
2. สร้างและตรวจสอบคุณภาพของรูปแบบการเรียนการสอน เครื่องมือที่ใช้ ได้แก่ แบบประเมินความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอน แบบประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอน แผนการจัดการเรียนรู้ แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน แบบบันทึกการเรียนรู้ และแบบวัดจิตวิญญาณความเป็นครู จากนั้นตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบการเรียนการสอนโดยผู้เชี่ยวชาญ จำนวน 7 คน หลังจากนั้นตรวจสอบความเป็นไปได้ของรูปแบบการเรียนการสอนโดยนำรูปแบบการเรียนการสอนที่ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญไปทำการศึกษานำร่องทดลองใช้แผนการจัดการเรียนรู้ จำนวน 4 แผนกับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 40 คน ซึ่งมีลักษณะใกล้เคียงกับกลุ่มตัวอย่างในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 หลังจากนั้นนำข้อมูลที่ได้จากการศึกษานำร่องมาปรับปรุงแก้ไขรูปแบบการเรียนการสอนและคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมและสมบูรณ์ ก่อนนำไปใช้ในการทดลองกับกลุ่มตัวอย่างจริง
3. นำรูปแบบการเรียนการสอนไปใช้โดยประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู ทดลองใช้กับนักศึกษาคณะครุศาสตร์ชั้นปีที่ 1 มหาวิทยาลัยราชภัฏอุดรดิตถ์ จำนวน 40 คน ในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 เป็นเวลา 8 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 4 ชั่วโมง รวมใช้เวลาทั้งสิ้นในการทดลอง 32 ชั่วโมง หลังจากเสร็จสิ้นการจัดการเรียน

การสอนประเมินประสิทธิผลของรูปแบบการเรียนการสอน โดยพิจารณาจากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และจิตวิญญาณความเป็นครู

สรุปผลการวิจัย

การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ในครั้งนี้มีข้อสรุปดังต่อไปนี้

1. คุณลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครู คือ 1) การเห็นคุณค่าในตนเอง มีการรับรู้และแสดงออก ได้แก่ มีความรับผิดชอบต่อนหน้าที่ มีความรักศรัทธาในวิชาชีพครู และเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ 2) การเห็นคุณค่าผู้อื่น มีการรับรู้และแสดงออก ได้แก่ มีความเสียสละ มีความรักเมตตาผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว 3) การเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีการรับรู้และแสดงออก ได้แก่ เคารพสิทธิผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม คิดดีหรือคิดบวก และทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น ส่วนด้านวิธีการ เทคนิคในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยจิตตปัญญาศึกษาพบว่า วิธีการ และเทคนิคในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยจิตตปัญญาศึกษาขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสถานการณ์การสอนและสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ส่วนด้านกระบวนการที่ใช้พัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การทำสมาธิ สุนทรีสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การน้อมสูลใจอย่างใคร่ครวญ และการสะท้อนการเรียนรู้

2. ผลการสร้างและหาคุณภาพของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า

2.1 ผลการสร้างและหาคุณภาพของการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ ผลการสร้างได้รูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ ได้แก่ องค์ประกอบที่ 1 ที่มาของรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 2 ตัวรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย หลักการวัตถุประสงค์ เนื้อหา กิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล แบ่งเนื้อหาทั้งหมดออกเป็น 6 หน่วยการเรียนรู้ ได้แก่ หน่วยที่ 1 อาชีพครูสำคัญไฉน หน่วยที่ 2 ภาระหน้าที่ของครู หน่วยที่ 3 มาตรฐานวิชาชีพครู หน่วยที่ 4 ครูดีในดวงใจ หน่วยที่ 5 การสร้างศรัทธาหรือทัศนคติที่ดีในวิชาชีพครู และหน่วยที่ 6 การเสริมสร้างศักยภาพความเป็นครู ดำเนินการจัดการเรียนรู้แบบ 4 C's มีทั้งหมด 4 ขั้นตอนคือ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Check in) ใช้กิจกรรมหลักคือ ให้ผู้เรียน ผึกสมาธิ กำหนดจิตจดจ่อตามเสียงเพลง เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง เกิดการ

พัฒนาด้านในและพัฒนาความฉลาดทางด้านจิตวิญญาณ ขั้นที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการเล่าเรื่อง (Conversation) เป็นการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยใช้กิจกรรมหรือเหตุการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงทางความคิดรวมทั้งใช้กระบวนการที่สำคัญ ได้แก่ สนทนา (Dialogue) หรือใช้การเล่าเรื่อง และการฟังอย่างลึกซึ้ง (Deep Listening) ขั้นที่ 3 การสรุปบทเรียน (Conclusion) ให้ผู้เรียนสะท้อนผลการเรียนรู้หรือบทเรียนจากการเรียนรู้ในแต่ละครั้งโดยใช้กิจกรรมหลักคือ การนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ เพื่อให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเอง ผู้อื่น และการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ ขั้นที่ 4 การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ให้ผู้เรียนคิดใคร่ครวญโดยแยกกาย โดยใช้กิจกรรมให้ผู้เรียนเขียนบันทึกการเรียนรู้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาแบบองค์รวมทั้งด้านสติปัญญา ร่างกาย จิตใจ และจิตวิญญาณความเป็นครู

2.2 ผลการประเมินความเหมาะสมขององค์ประกอบการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมาก

2.3 ผลการประเมินความเหมาะสมของคู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏตามความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญพบว่า คู่มือการใช้รูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นโดยภาพรวมมีความเหมาะสมในระดับมากที่สุด

3. ผลทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏพบว่า

3.1 ผู้เรียนที่เรียนด้วยรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

3.2 ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองหลังเรียนวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทยในแต่ละหน่วยการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครูศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีผลการเรียนรู้ในด้านความรู้ และจิตวิญญาณความเป็นครูในภาพรวมอยู่ในระดับมาก

3.3 ผู้เรียนที่เป็นกลุ่มทดลองหลังเรียนวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทยโดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูสำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ในสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏ มีจิตวิญญาณความเป็นครูหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน และภาพรวมผู้เรียนมีจิตวิญญาณความเป็นครูในทุกด้านอยู่ในระดับมาก

อภิปรายผล

จากการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ มีประเด็นสำคัญที่นำมาอภิปรายผล 3 ประเด็น คือ 1) ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู 2) ด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน 3) ด้านการทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนโดยมีรายละเอียดการอภิปรายผลดังต่อไปนี้

1. ด้านการจัดการเรียนการสอนเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูพบว่าคุณลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูจะมีการรับรู้และแสดงออกทางจิตใจที่สำคัญ ได้แก่ การเห็นคุณค่าในตนเอง เช่น มีความรับผิดชอบในหน้าที่ รักศรัทธาในวิชาชีพครู เป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ การเห็นคุณค่าผู้อื่น เช่น มีความเสียสละ มีความรักเมตตาผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว และการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เช่น เคารพผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม คิดดีหรือคิดบวก ทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น การที่ผลออกมาเป็นเช่นนี้เพราะว่า สังคมโลกและสังคมไทยในปัจจุบันล้วนมีความต้องการที่ตรงกันคืออยากให้ผู้ที่ประกอบวิชาชีพครูเป็นครูมืออาชีพมีคุณภาพเป็นทั้งคนดี คนเก่ง มีคุณลักษณะที่พึงปรารถนาของนายยกย่องเคารพบูชา เช่น เป็นผู้ให้เสียสละ เป็นแบบอย่างที่ดี มีความรับผิดชอบในหน้าที่ มีความรักศรัทธาในวิชาชีพ ซึ่งสอดคล้องกับสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2554) ได้สรุปลักษณะของครูที่มีจิตวิญญาณความเป็นครูไว้ว่าจะต้องมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่ ความเอื้ออาทร ความมีมนุษยสัมพันธ์ ความรับผิดชอบ การวางตนเหมาะสม และทัศนคติที่ดีต่ออาชีพครู และยังสอดคล้องกับบัญญัติ 10 ประการของครู (2553, หน้า 25) ที่ได้กล่าวไว้ว่าคุณลักษณะของจิตวิญญาณความเป็นครูจะต้องประกอบด้วย ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความรักในอาชีพ ความเสียสละ ความอดทน ความยุติธรรมและการเป็นแบบอย่างที่ดี ส่วนความคิดเห็นเกี่ยวกับวิธีการ และเทคนิคในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยจิตตปัญญาศึกษาพบว่า วิธีการ และเทคนิคในการพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูด้วยจิตตปัญญาศึกษาขึ้นอยู่กับความเหมาะสมกับสถานการณ์การสอนและสิ่งที่ต้องการให้เกิดกับผู้เรียน ส่วนด้านกระบวนการที่จะนำมาใช้พัฒนาผู้เรียน ได้แก่ การทำสมาธิ สุนทรีสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การน้อมสว่ใจอย่างใคร่ครวญ และการสะท้อนการเรียนรู้ สอดคล้องกับจุฬพล พูลภัทรชีวิน

(2552) ที่ได้สรุปไว้ว่ากระบวนการตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่จะต้องทำทุกครั้งที่ในการจัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนเพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานคือ สุนทรีย์สนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง และการสะท้อนการเรียนรู้

2. ด้านการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน

จากผลการวิจัยสามารถสรุปได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ สามารถนำไปใช้สร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูให้เกิดกับผู้เรียนได้ เนื่องจากรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้รับการพัฒนาอย่างเป็นระบบ โดยมีแนวคิดที่สำคัญสนับสนุน ได้แก่ จิตตปัญญาศึกษา ความฉลาดทางด้านจิตวิญญาณ และจิตวิญญาณความเป็นครู องค์ประกอบสำคัญของรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้แก่องค์ประกอบที่ 1 ที่มาของรูปแบบการเรียนการสอนที่เป็นแนวคิดพื้นฐานในการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอน องค์ประกอบที่ 2 ตัวรูปแบบการเรียนการสอนประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน การวัดผลและประเมินผล ซึ่งสอดคล้องกับการออกแบบรูปแบบการเรียนการสอนของจอยส์ วิลล์ (Joyce and Weil, 2004, pp. 11-12) รวมทั้งรูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นได้ผ่านการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญและทำการทดลองนำร่องเพื่อทำให้มั่นใจได้ว่ารูปแบบการเรียนการสอนที่พัฒนาขึ้นสามารถนำไปใช้เพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ ทำให้ได้รูปแบบการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพสามารถใช้เป็นแนวทางในการจัดการเรียนการสอนให้บรรลุวัตถุประสงค์ในการสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครูของผู้เรียนได้ ซึ่งการดำเนินการพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดของทิตนา แชมมณี (2548) ที่สรุปไว้ว่า การพัฒนารูปแบบการเรียนการสอนจะต้องผ่านการจัดองค์ประกอบอันสำคัญที่ได้รับการจัดไว้อย่างเป็นระเบียบที่เป็นไปตามหลักปรัชญา ทฤษฎี หลักการแนวคิดที่เกี่ยวข้องโดยให้มีความสัมพันธ์กันเพื่อนำผู้เรียนให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ต้องการ

3. ด้านผลทดลองใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ โดยดำเนินการจัดการเรียนการสอนตามขั้นตอนของกิจกรรม 4 C's ดังนี้ 1) การเตรียมความพร้อม (Check in) 2) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการเล่าเรื่อง (Conversation) 3) การสรุปบทเรียน (Conclusion) 4) การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ผลการใช้รูปแบบการเรียนการสอนพบว่า

3.1 ผู้เรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาการศึกษาและความเป็นครูไทย หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องมาจากการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้โดยใช้รูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาเน้นพัฒนาผู้เรียนแบบองค์รวมให้เกิดทั้งความรู้

ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง รวมทั้งมีการพัฒนาให้เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเอง ทำให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกที่ดีต่อส่วนรวม จะเห็นได้ว่าแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไม่ได้ทำให้เกิดแค่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานภายในแต่ยังทำให้ผู้เรียนเกิดความรู้ ความรัก ความเมตตาทั้งต่อตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งรอบตัวซึ่งสอดคล้องกับธนา นิลชัยโกวิทย์ (2551, หน้า 143) ที่กล่าวไว้ว่าจิตตปัญญาศึกษามุ่งเน้นการพัฒนาด้านในและการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานในตนเองอย่างลึกซึ้ง ได้แก่ เกิดความรู้ความเข้าใจในตนเอง ผู้อื่น และสรรพสิ่งอย่างลึกซึ้ง สอดคล้องกับความเป็นจริง เกิดความรัก ความเมตตา ความอ่อนน้อมถ่อมตน เพื่อให้เกิดปัญญาที่เห็นความเชื่อมโยงสรรพสิ่งที่อยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจอย่างลึกซึ้ง ทำให้เกิดจิตสำนึกที่ดีงาม และตระหนักถึงภาระหน้าที่ของตนที่มีต่อมวลมนุษยและสรรพสิ่งในธรรมชาติ นอกจากนี้ยังมีการจัดบรรยากาศการเรียนรู้แบบกัลยาณมิตรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนซักถามปัญหาหรือข้อสงสัยต่าง ๆ ได้อย่างอิสระโดยเปิดใจฟังความคิดเห็นของผู้เรียน รวมทั้งเน้นการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมหรือลงมือปฏิบัติด้วยตนเองเพื่อให้เกิดการเรียนรู้และประสบการณ์ตรง และมีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่หลากหลาย จึงทำให้ผู้เรียนมีความสุขในการเรียนซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2550, หน้า 21) พบว่าการจัดชั้นเรียนของการเรียนการสอนแบบจิตตปัญญาศึกษาจะต้องมีความเชื่อในปรัชญาศึกษาพิพัฒน์นิยมที่เน้นเด็กเป็นศูนย์กลางด้วยการเรียนรู้ มีการลงมือปฏิบัติเพื่อให้เด็กเกิดประสบการณ์ และมีความสุขในการเรียนรู้ด้วยตนเอง จะทำให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพและได้รับประโยชน์สูงสุดจากการเรียนรู้

3.2 จิตวิญญาณความเป็นครูด้านการเห็นคุณค่าในตนเองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน

เนื่องมาจากมีการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาที่เน้นการจัดกิจกรรมพัฒนาหรือส่งเสริมผู้เรียนด้านการเห็นคุณค่าในตนเอง โดยใช้กิจกรรมที่หลากหลาย ได้แก่ ขั้นที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Check in) ก่อนเข้าสู่กิจกรรมการเรียนการสอนได้ใช้เกมส์กิจกรรมผ่านความสงบนิ่งกำหนดจิตจดจ่อตามเสียงเพลงที่ได้ยิน กิจกรรมจูงแสงสมาธิ ฯลฯ ผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น เกิดการเปลี่ยนแปลงด้านใน เกิดสมาธิ เกิดการพัฒนาทางด้านจิตใจ และความฉลาดทางด้านจิตวิญญาณ นอกจากนี้ในขั้นที่ 4 การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ยังเปิดโอกาสให้ผู้เรียนใคร่ครวญได้เขียนบันทึกการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นจากการทำกิจกรรมหรือการเรียนรู้หลังสิ้นสุดการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในแต่ละครั้ง ผลที่เกิดขึ้นทำให้ผู้เกิดการพัฒนาเห็นคุณค่าในตนเองมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของกอบแก้ว มโนมัยพิบูลย์ (2551, หน้า 67-69) ที่กล่าวไว้ว่าการจัดการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการเรียนรู้การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน

และเกิดความรักความเข้าใจเห็นคุณค่าในตนเองควรกำหนดให้มีการปฏิบัติภาวนาก่อนเริ่มเรียน จัดให้มีการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ กำหนดให้มีการสรุปบทเรียน ให้เขียนบันทึกประสบการณ์การเรียนรู้ จัดให้มีการแลกเปลี่ยนปฏิบัติด้วยกันเพราะกิจกรรมเหล่านี้จะช่วยทำให้ผู้เรียนรักเข้าใจตนเองมากขึ้นและนำมาซึ่งการเห็นคุณค่าในตนเอง

3.3 จิตวิญญาณความเป็นครูด้านการเห็นคุณค่าผู้อื่นหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน เนื่องจากการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนโดยใช้แนวคิดจิตตปัญญาศึกษาอย่างมีกระบวนการและใช้กิจกรรมที่หลากหลายกระตุ้นให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าผู้อื่นในการจัดกิจกรรม ในขั้นที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการเล่าเรื่อง (Conversation) ขั้นที่ 3 การสรุปบทเรียน (Conclusion) และ ขั้นที่ 4 การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ซึ่งกิจกรรมที่ใช้ทั้ง 3 ขั้นนี้ ได้แก่ การใช้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐาน สนทริยสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ การเขียนบันทึกการเรียนรู้ และการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ด้วยตนเอง กิจกรรมที่กล่าวมาทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าผู้อื่น พัฒนาความคิด ร่างกาย ประสบการณ์จิตใจ จิตวิญญาณ และจิตวิญญาณความเป็นครูในด้านต่าง ๆ เช่น ความรับผิดชอบในหน้าที่ ความรักศรัทธาในวิชาชีพ การเป็นแบบอย่างที่ดีแก่ศิษย์ ความเสียสละ ความรักเมตตาผู้อื่นและสรรพสิ่งรอบตัว การเคารพผู้อื่น การเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม การคิดดีหรือคิดบวก และการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น นอกจากนี้ยังได้จัดกิจกรรมพัฒนาผู้เรียนด้านการเห็นคุณค่าผู้อื่นอย่างหลากหลาย เช่น “กิจกรรมค่ายอาสา” โดยจัดนอกเวลาเรียนฝึกให้ผู้เรียนรู้จักเป็นผู้ให้ ผู้เสียสละช่วยเหลือผู้อื่นด้วยความเต็มใจ “กิจกรรมดาวพิเศษ” “เกมส์ที่หักพัง” “เกมส์ถั่วแดงมีชีวิต” “เกมส์นับ 1-50” เป็นกิจกรรมที่พัฒนาให้ผู้เรียนรู้จักรักเมตตาช่วยเหลือผู้อื่นมองเห็นคุณค่าของผู้อื่น มีความเสียสละและให้อภัยกัน ซึ่งคุณลักษณะความรักเมตตาและความเสียสละเป็นพื้นฐานสำคัญในการที่จะทำให้รักเห็นคุณค่าผู้อื่นอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข สอดคล้องกับงานวิจัยของอัครพงศ์ สุขมาตย์ (2553, หน้า 31) ที่สรุปไว้ว่าการพัฒนาคุณลักษณะความเมตตา กรุณาตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาถือได้ว่าเป็นมีความสำคัญในการพัฒนาผู้เรียนให้สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นในสังคมโดยปราศจากความรุนแรง เพราะจะช่วยทำให้ผู้เรียนรู้จักช่วยเหลือผู้อื่นไม่เบียดเบียนตนเองและผู้อื่นรวมทั้งมีความเสียสละ

3.4 จิตวิญญาณความเป็นครูด้านการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่ามีการออกแบบการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาโดยใช้กิจกรรม เทคนิค วิธีการที่หลากหลายเพื่อพัฒนาการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ โดยได้จัดกิจกรรมต่าง ๆ ในขั้นตอนที่ 1 การเตรียมความพร้อม (Check in)

ขั้นตอนที่ 2 การแลกเปลี่ยนเรียนรู้หรือการเล่าเรื่อง (Conversation) ขั้นตอนที่ 3 การสรุปบทเรียน (Conclusion) และขั้นตอนที่ 4 การพิจารณาด้วยใจอย่างใคร่ครวญ (Contemplation) ได้แก่ การฝึกสมาธิ เกมส์ การใช้เหตุการณ์หรือสถานการณ์ที่กระตุ้นให้ผู้เรียนเกิดการเปลี่ยนแปลง สนทริยสนทนา การฟังอย่างลึกซึ้ง การนำเสนอผลงานในรูปแบบต่าง ๆ การเขียนบันทึก การเรียนรู้ และการให้ผู้เรียนได้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง กิจกรรมที่ต่างกล่าวทำให้ผู้เรียนเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติ เกิดการเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางความคิด ทำให้ผู้เรียนรับรู้และแสดงออกที่สำคัญ ได้แก่ คิดดีคิดบวก มีจิตสำนึก ในการทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เคารพกฎเกณฑ์ของสังคม กิจกรรมต่าง ๆ ที่นำมาพัฒนาผู้เรียนมีทั้งให้ทำในห้องเรียนและนอกห้องเรียน เน้นให้ผู้เรียนเกิดประสบการณ์ตรง ได้ลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งคำนึงถึงการออกแบบกระบวนการที่สร้างเงื่อนไขกับผู้เรียนและกระตุ้นให้มีกระบวนการเกิดการใคร่ครวญอย่างลึกซึ้งเกี่ยวกับตนเองความสัมพันธ์และประสบการณ์ต่าง ๆ ที่สัมผัสกับสิ่งใกล้ตัว จัดให้มีกระบวนการเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างต่อเนื่องโดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของจิตใจที่ได้เตรียมการให้ผู้เรียนได้สงบผ่อนคลาย มีสมาธิและมีความตระหนักรู้ในแต่ละกิจกรรม และมีการเขียนบันทึก การเรียนรู้ทุกครั้ง ตัวอย่างกิจกรรมที่นำมาใช้พัฒนาผู้เรียนด้านการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติเช่น “ กิจกรรมดาวพิเศษ” ทำให้ผู้เรียนรู้จักทำประโยชน์เพื่อผู้อื่น เข้าใจเห็นใจผู้อื่นมากขึ้น รู้จักอดทนเสียสละ และรู้จักคิดดีคิดบวกในสิ่งที่ตนทำมากขึ้นโดยไม่คิดรังเกียจ “ กิจกรรมค่ายอาสา” ทำให้ผู้เรียนมีความรักสามัคคีกันในกลุ่มคณะ รู้จักวางแผนในการทำงานอย่างเป็นระบบและรู้จักเป็นผู้ให้ผู้เสียสละทำตนให้เป็นประโยชน์ต่อสังคม “เกมส์ถั่วแดงมีชีวิต” ฝึกให้ผู้เรียนรู้จักรักเคารพผู้อื่นและเคารพกฎเกณฑ์ของสังคม เปิดใจกว้างในการยอมรับกฎเกณฑ์ต่าง ๆ “กิจกรรมดอกไม้แห่งความดี” ทำให้ผู้เรียนรู้จักการทำความดีเป็นผู้ให้ผู้เสียสละ รู้จักคิดดี คิดบวกที่จะทำในสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อผู้อื่น ซึ่งคุณลักษณะต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนดังกล่าวล้วนเป็นพื้นฐานสำคัญในการทำให้คนในสังคมสามารถที่จะอยู่ร่วมกันได้อย่างมีความสุข ทั้งนี้การพัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูด้านการเห็นคุณค่าของการอยู่ร่วมกันอย่างสันติในแต่ละด้านผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนส่วนใหญ่จะอยู่ในระดับมากที่สุด ยกเว้นด้านความรับผิดชอบในหน้าที่ และด้านการคิดดีหรือคิดบวกผลที่เกิดขึ้นกับผู้เรียนจะอยู่ในระดับมาก อาจเนื่องจากมาจากผู้เรียนมีความเข้าใจว่ากิจกรรมหรืองานต่าง ๆ ที่ผู้สอนมอบหมายให้ทำส่วนใหญ่จะทำในช่วงเวลาเรียนไม่ได้สั่งให้ทำเป็นการบ้านหรือนอกเวลาทำให้คิดว่าตนเองไม่ต้องใช้ความรับผิดชอบในหน้าที่มาก จึงประเมินตนเองในด้านความรับผิดชอบเพียงแคในระดับมาก ส่วนด้านการคิดดีคิดบวกที่ผลการประเมินอยู่ในระดับมาก อาจจะเป็นเพราะว่าการคิดดีคิดบวกเป็นเรื่องใหม่สำหรับผู้เรียนที่ไม่ค่อยได้รับการฝึกฝนตนเองให้เคยชินในการคิดบวกอย่างสม่ำเสมอและอาจจะมี

หลายปัจจัยที่เกี่ยวข้องในการนำมาใช้พัฒนาการคิดบวกซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวิรัตน์ ศรีอ่อน (2546, หน้า 42-43) ที่กล่าวถึงการคิดเชิงบวกว่า การคิดดีคิดบวกจะเกิดขึ้นได้จากการฝึกฝนและพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยใช้วิธีการคิดแบบบันได 5 ขั้น และสอดคล้องกับเทอดศักดิ์ เดชคง (2547, หน้า 36 - 38) ที่กล่าวว่าปัจจัยที่สำคัญในการส่งเสริมการคิดบวก ได้แก่ พื้นฐานของร่างกาย การเลี้ยงดูของพ่อแม่ ประสบการณ์ในชีวิตและการเรียนรู้ทางสังคมที่ผ่านมาเป็นสิ่งที่มีความสำคัญต่อการคิดเชิงบวก

ข้อเสนอแนะ

ผู้ที่สนใจและต้องการนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นนี้ไปใช้มีความจำเป็นจะต้องให้ความสำคัญต่อสิ่งต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษา

1.1 ผู้สอนจะต้องศึกษาความรู้เกี่ยวกับแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาให้เข้าใจอย่างชัดเจนเพื่อจะได้ออกแบบวางแผนในการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนในการพัฒนาผู้เรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพและบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ รวมทั้งจะต้องมีการเตรียมความพร้อมในการสอนแต่ละครั้งเป็นอย่างดีตั้งแต่การออกแบบกิจกรรมการเรียนการสอน การเลือกวิธีการ เทคนิคและกระบวนการในการจัดการเรียนรู้ สื่อการเรียนรู้ การวัดผลและประเมินผล

1.2 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนเพื่อพัฒนาผู้เรียนแต่ละครั้งจะต้องเน้นการจัดกิจกรรมโดยยึดผู้เรียนเป็นสำคัญโดยให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมให้มากที่สุดให้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมด้วยตนเอง ผู้สอนจะทำหน้าที่เป็นที่ปรึกษา คอยอำนวยความสะดวกในการทำกิจกรรมต่าง ๆ รวมทั้งจะต้องจัดบรรยากาศในการเรียนรู้เป็นแบบกัลยาณมิตรให้ผู้เรียนมีความสุขและสนุกกับการเรียนรู้

1.3 การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเมื่อมีการแบ่งกลุ่มให้ผู้เรียนแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ผู้สอนไม่ควรแบ่งกลุ่มผู้เรียนจำนวนมากเกินไปเพราะจะทำให้ผู้เรียนแต่ละคนไม่มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรม ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนไม่เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในหรือเกิดการเรียนรู้อย่างแท้จริงโดยอาจจะทำให้ไม่เห็นความสำคัญในสิ่งที่ทำหรือสิ่งที่เรียนรู้

2. ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยต่อไป

2.1 ควรนำรูปแบบการเรียนการสอนตามแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาเพื่อสร้างเสริมจิตวิญญาณความเป็นครู สำหรับนักศึกษาครุศาสตร์ไปใช้พัฒนาจิตวิญญาณความเป็นครูหรือ

คุณลักษณะที่ดีของบัณฑิตที่พึงประสงค์ให้กับนักศึกษาที่เรียนสายครูทุกชั้นปีเพื่อสร้างเสริมจิตสำนึกที่ดีในการจะไปประกอบวิชาชีพครูในอนาคตให้มีคุณภาพ

2.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาหรือสถาบันที่ผลิตครูควรมีหลักสูตรฝึกอบรมนำแนวคิดจิตตปัญญาศึกษาไปใช้พัฒนาผู้เรียนให้มีคุณธรรมจริยธรรมเพื่อให้ผู้เรียนสามารถนำองค์ความรู้ต่าง ๆ ไปใช้ในการดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุข